

ÅRSBERÄTTELSE 2024





VD har ordet

Skärgårdsstiftelsens uppdrag är att tillgängliggöra Stockholms skärgård för besökare och att förvalta vårt bestånd av mark, skog, vatten och byggnader. Genom att göra det kan vi erbjuda hållbara och tillgängliga skärgårdsmiljöer för nuvarande och framtida generationer.

Foto: Gustaf Waesterberg.

Dialog, förbättring och tydlighet i fokus

Sedan jag kom hit som ny Vd i maj 2024 har jag ägnat mig åt att sätta mig in i verksamheten och identifiera de områden som behöver förtydligas, förenklas och förbättras. Stort fokus har legat på fastighetsförvaltningen, det vill säga att skapa underhållsplaner för de hus, marker och vatten vi förvaltar. Jag har också träffat så många som möjligt av våra intressenter – jordbrukare, entreprenörer och hyresgäster på öarna – för att lyssna in och förstå deras behov.

Som alla verksamheter har vi utmaningar, hos oss gäller det framför allt bredden på uppdragen kontra våra resurser. Naturvård, vattenvård, förvaltning av många fastigheter i skärgårdsmiljö där vi ska ge förutsättningar för att professionell verksamhet ska bedrivas. Uppdraget är brett och tangerar många områden. Prioritering har därför varit ett nyckelord och vi har lagt mycket vikt vid att fördela resurserna på ett ansvarsfullt vis.

Det som har varit glädjande att upptäcka är att vi har en organisation med otroligt mycket kraft och kunskap. Här finns medarbetare som gör ett kanonjobb för skärgården och *Skärgårdsstiftelsen* och brinner för att fortsätta göra det i framtiden. Tillsammans fortsätter vi att utveckla och förstå vår roll i de olika sammanhang vi är med i, som markägare, fastighetsägare och samarbetspartner. I år har vi också varit extra stolta att få se några långsiktiga projekt bli verklighet – till exempel den redan internationellt omtalade *Stockholm Archipelago Trail* där vi varit med i konceptfas, uppbyggnad och förverkligande, liksom upprustningen av kulturhusen på Utös Lurgata, samt de akvatiska åtgärder som vi utfört för att restaurera ekosystem och våtmarker.

Nu ökar vi takten inför nästa år, med fokus på att förstärka dialogen med våra intressenter. Vi fokuserar också på att få till en planerad drift, med uppdrag som är förankrade i tydliga underhållsplaner, så att vi kan stötta alla de jordbruk, entreprenörer och arrendatorer som är så viktiga för oss alla för att upprätthålla en tillgänglig, öppen och livskraftig skärgård.

Jan Zetterman, VD Skärgårdsstiftelsen

Därför finns vi

Skärgårdsstiftelsen är en av Stockholms läns största markägare. Vårt uppdrag handlar om att både bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer, rekreationsområden och fastigheter för dagens och morgondagens besökare. Samt bidra till en livskraftig öppen skärgård där det går att leva, verka och bo året om.



Gällnö. Foto Gustaf Waesterberg.



Fejan. Foto: Besse Lind

Skärgårdsstiftelsen är en av Stockholms läns största markägare med ett stort bestånd av byggnader, mark/skog och vatten. Skärgårdsstiftelsens markinnehav ska möjliggöra en tillgänglig skärgård för alla.

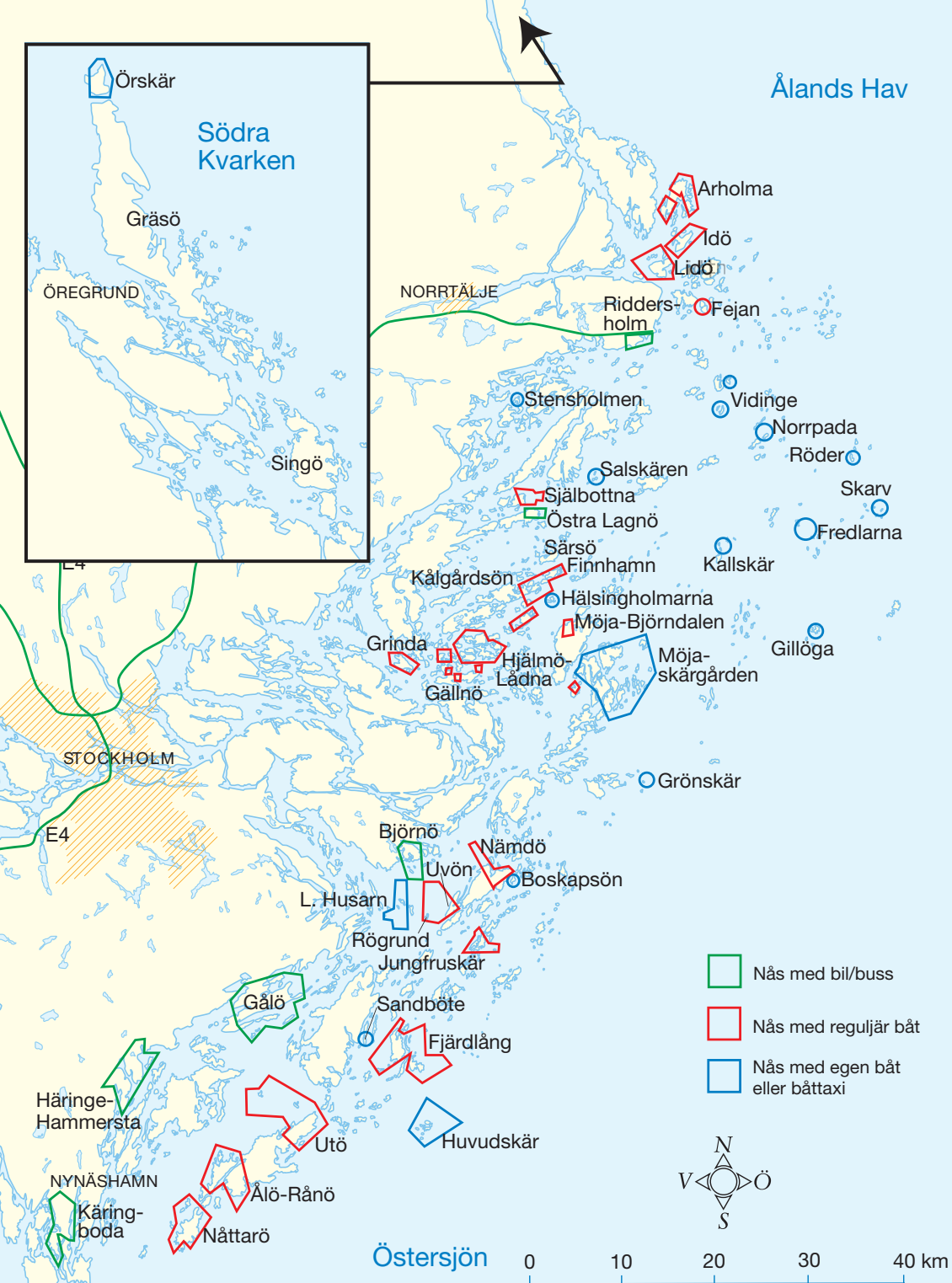
§2 Stiftelsens ändamål är att med donerade och förvärvade fastigheter som grund verka för att bevara Stockholms skärgårds egenart, naturvärden och landskapsbild och samtidigt främja utvecklingen av friluftsliv, kultur, rekreation och turism med beaktande av den bofasta befolkningens intressen.

Totalt innehar Skärgårdsstiftelsen 11 000 ha mark och mer än 20 000 ha vattenområden i sex kommuner. Nästan alla områden är skyddade som naturreservat, många är också Natura 2000 områden, med särskilda krav på naturvård och markanvändning.

I koncernen ingår även AB Utö Havsbad, ett helägt dotterbolag till Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län.

Skärgårdsstiftelsens styrelse är tillsatt av Region Stockholm, Stockholms stad och skärgårdskommunerna. **Antalet ordinarie ledamöter är 15 st med lika många suppleanter. Under 2023 har fem personer varit adjungerade företrädande olika intresseorganisationer. Arbetsutskottet har fem ordinarie ledamöter och fem suppleanter. Styrelsen har under året haft sex sammanträden och arbetsutskottet har haft åtta sammanträden.**

§3 Styrelsen skall svara för att byggnader och anläggningar i området används på bästa sätt för att främja stiftelsens ändamål samt skall i övrigt upprusta, underhålla och vid behov utveckla anläggningar och verksamheter till gagn för stiftelsens ändamål.



Våra områden

Skärgårdsstiftelsens marker består av ett 40-tal områden från Örskär i norr till Käringboda i söder. De är olika i karaktär och består av allt ifrån lummiga strövområden och insjöar på fastlandet till karga klippor och öppet hav i ytterskärgården. Nästan alla är naturreservat och har höga natur- och besöksvärden. Alla är öppna för allmänheten. Flera är också skyddade enligt *Natura 2000*, och vi har även ett stort antal djurskyddsområden.

Fastigheter

På våra områden står det också cirka 2 000 byggnader och anläggningar. Dessa består av värdshus, vandrarhem, stugbyar, fritidshus, lokaler, permanentus, fyror, kvarnar, jordbruksfastigheter med mera. Utöver det; kajer, vattenverk, reningsverk, pumphus, vägar, sopmajor och mycket mer. Skärgårdsstiftelsen bedriver ingen egen turistisk verksamhet, förutom vandrarhemmet på Huvudskär, men är indirekt verksam genom de entreprenörer som arrenderar av oss och erbjuder ett rikt utbud av service till besökarna. Skärgårdsstiftelsens personal arbetar med förvaltning och utveckling av våra områden och fastigheter. Utöver vår egen personal sysselsätts hundratals personer som är verksamma på de krogar, hotell, vandrarhem, värdshus, stugbyar och gästhamnar som stiftelsen arrenderar ut.

En gammal idé – modernare än någonsin

Vi arbetar alla utifrån vår grundidé som idag känns modernare än någonsin. Att verka hållbart för att bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer, kulturarv. Att hålla delar av skärgården öppen och tillgänglig för alla är något som ligger i tiden. Att kunna nyttja utan att äga är också en förutsättning för många att kunna vistas i skärgården.



11 000
hektar mark



20 000
hektar vatten



2 000
byggnader och
anläggningar



Fler än
2
miljoner
besökare

Året som gick

2024 med ny Vd och ny förvaltningsorganisation på plats har fokus legat på att få till bra struktur för drift och förvaltning. Samt god dialog med samarbetspartners, intressenter och kunder. Läs mer om verksamheten på kommande sidor.





Verksamhet 2024

För att kunna följa upp verksamheten under 2024 har Skärgårdsstiftelsen arbetat inom fyra olika målområden med verksamhetsplanen som styrmedel.

Målområde 1:

Hållbar förvaltning

Hållbar utveckling är ett övergripande verksamhetsmål för hela Skärgårdsstiftelsen. Det innebär att vi arbetar med målsättningen att hållbarhet är en självklar och integrerad del i vår verksamhet och en utgångspunkt för vår utveckling. Under året har vi fortsatt att arbeta metodiskt enligt framtagna hållbarhets- och underhållsplaner för hela beståndet av byggnader, mark, skog och vatten och ägnat särskild uppmärksamhet åt att utveckla naturvårdsplanerna för vatten och besöksanordningar. Nya användningsområden för mark och byggnader har skapats i syfte att öka de egna intäkterna likväl som tillgänglighet. Genom förändrad teknik och ny logistik av bland annat sopor och dass har vi fått fler hållbara lösningar för det rörliga friluftslivet.

Målområde 2:

Nöjda kunder, besökare och intressenter

Arbetet med att stärka relationen med våra entreprenörer och intressenter har fortgått under hela året. Vi har haft storkundsträffar där det diskuterats vilka förbättringar som kan genomföras och satsat extra mycket på att besöka våra hyresgäster och arrendatorer. Driftsättningen av funktionen för digitala felanmälan, som sjösattes förra sommaren, har fortlöpt. Den har möjliggjort att hyresgäster och besökare kan anmäla fel i exempelvis hus, dass, sopmajor, längs stigar och på rastplatser i naturreservaten med hjälp av det digitala systemet. Driftteknikerna får numera anmälningarna direkt och kan hantera och återrapportera tillbaka till hyresgäster och besökare omedelbart, vilket också ger oss tillförlitlig statistik. Våra större kommersiella hyresgäster har fått en egen portal för felanmälan – där de kan följa sina ärenden. Under året har vi också stärkt det teambaserade synsättet i förvaltningen och den kontinuerliga samverkan vi har med olika myndigheter och organisationer – som till exempel *Länsstyrelsen*, *Skogsstyrelsen*, *Jägarförbundet*, *föreningen Jordbruksförvaltarna*, *SBU*, *Sportfiskarna*, *Stockholms universitet*, *Baltic Science Center* på *Skansen* med flera. Omdaning som genomförts med att byta ut gamla utedass mot nya, moderna slamtoaletter har förbättrat driftens arbetsmiljö och även ökat standarden för våra besökare. Den har hittills innefattat nio av våra områden och kommer att fortgå under 2025.



Målområde 3:

Engagerade och stolta medarbetare

2024 har vi delvis haft en ny ledning, som arbetat med ett närvarande och tillitsfullt ledarskap. Ett kvitto på det är att vi inte haft någon personalsättning alls de senaste två åren. Eftersom medarbetartrivsel är en viktig förutsättning för att vi ska kunna möta förväntningar i en omvärld med ökad rörlighet på arbetsmarknaden gör det oss extra stolta. Satsning på konferenser och möten där medarbetarna har träffats och fått utbyta erfarenheter har varit en bidragande orsak. Vi har också arbetat vidare med att klargöra ansvar och befogenheter, samt att kontinuerligt se över rutiner. Under 2024 har vi också implementerat mål och resultatstyrning i våra arbetssätt, gjort en genomlysning av kompetensbehov och kompetenser, arbetat kommunikativt med coachande ledarskap och tagit oss tid att samtala och arbeta tillsammans kring Skärgårdsstiftelsens uppdrag och verksamhetsplan. Under året har vi även sett över vår mötesstruktur och gjort förbättringar för att säkra dialog och förbättra internkommunikationen. Nu arbetar vi vidare med bland annat: struktur, kundbemötande och att förstå och förhålla oss till de prioriteringar som vårt uppdrag grundar sig i.



Målområde 4:

Ekonomi i balans

När det gäller ekonomin har vi sett över Skärgårdsstiftelsens finansieringsmodell med ökat fokus på insamlingsverksamheten, särskilt när det gäller intäkter från gåvor och bidrag. Utifrån nya förutsättningar att utveckla och förfina nyckeltal för bättre uppföljning och ekonomistyrning ser vi en tydligare hållbar inköpsprocess där vi vill sänka kostnaderna ytterligare och skapa nya synergier – med målet att uppnå full självfinansiering i de kommersiella delarna efter 2025.

Axplock från 2024

Vandringar för biologisk mångfald

Den 22 maj var det internationella dagen för biologisk mångfald – och i samband med det bjöd Skärgårdsstiftelsen in till två kvällsvandringar i Karingboda och på Riddersholm. Vandringarna blev en unik och uppskattad möjlighet för alla att lära sig mer om naturreservaten och om Skärgårdsstiftelsens arbete för den biologiska mångfalden.

Nya bojar för besökare

I undervattensprojektet som Skärgårdsstiftelsen är med och driver i samarbete med WWF och Aptea har vi under året placerat ut ytterligare bojar i naturhamnarna Österhamn på Lidön och i Östermarsfladen på Nåttarö. Totalt finns nu 55 bojar för besökande fritidsbåtar. Projektet har som mål att avlasta bottenvegetation från ankring och restaurera ankringskadade ålgräsängar.



Foto: Lotta Karlén



Foto: Stamislav Späth

Uppdaterade kartor och skyltar

På Skärgårdsstiftelsens sex fastlandsområden och fem skärgårdsområden placerades under 2024 nya kartor och informationsskyltar ut. De nya skyltarna innefattar uppdaterad information om bland annat nya vandringsleder, reservatsinformation och felanmälan.

Glädjande fynd av Läderbagge

Sommaren 2024 upptäcktes åter den rödlistade läderbaggen i Stockholms skärgård. Läderbaggen är mycket sällsynt i Sverige och bedöms vara hotad på grund av förlusten av gamla lövträd. Men nu finns det alltså nytt hopp för artens framtid i regionen – och vi tror och hoppas att Skärgårdsstiftelsens omfattande arbete för att främja och förnygra lövträdsbeståndet har varit en bidragande orsak.



Foto: Gustaf Wästerberg



Foto: Österhamn, Lidö



Österhamn. Foto: Sveriges vattenekologer AB

Ålgräset frodas

I juni planterade Skärgårdsstiftelsen ålgräs i den välbesökta naturhamnen i Österhamn på Lidö – ett projekt för att försöka restaurera botten efter ankringsskador. Vi satte också upp staket runt delar av planteringen för att förhindra blåstång att etablera sig. När vi i september kontrollerade botten igen visade det sig glädjande nog att plantorna hade klarat sig bra.



Stockholms skärgård – en av världens toppdestinationer

När National Geographic släppte årets lista över världens 25 mest sevärda destinationer var Stockholms skärgård med som en av de utvalda. Den unika naturen, aktiviteter och möjlighet att resa hållbart var några av skälen, liksom Stockholm Archipelago Trail som också nämndes – något som gör oss extra stolta och glada.

Fler upptäcker skärgården

Med hjälp av bidrag från Region Stockholm och EU har vår digitala områdesguide upptäckskärgården.se utvecklats och fler guider och tips kring skärgården har hittat både nationella och internationella läsare. Guiderna har också utvecklats redaktionellt under året, sökoptimerats och översatts till engelska.

Premiär för Stockholm Archipelago Trail (SAT)

Under året har vi deltagit i det stora arbetet med planeringen av Stockholm Archipelago Trail – som öppnade i november. Som största markägare har vi haft ett nära samarbete med Stockholm Archipelago som initiativtagare och med hjälp av nyckelpersoner och förvaltare har ansvaret fördelats. Leden binder samman 21 stycken öar och erbjuder ett nytt och tillgängligt sätt att vandra i Skärgården. Tre olika svårighetsgrader finns att välja på; *Lätt, Medel och Utmanande* – liksom tydlig information om tillgänglighet, övernattningsplatser och resan ut, både på plats och digitalt.



Lidö. Foto: Lotta Korits



Nättarö. Foto Gustaf Waesterberg

Förbättrade vandringsleder

Vi har även rustat upp övriga vandringsleder, satt upp nya grillar och självstängande grindar för det rörliga friluftslivet. Dessutom har vi arbetat aktivt med förbättringar av våra besöksanordningar för det rörliga friluftslivet, framför allt på fastlandsområdena.

Stångmärket och sociala kanaler

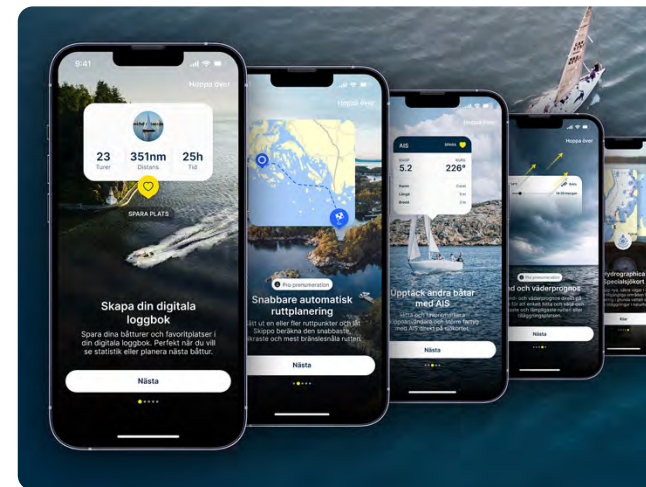
Skärgårdsstiftelsens magasin Stångmärket har under 2024 skickats ut i en upplaga på 106 000 exemplar. Det månadsvisa digitala nyhetsbrevet har cirka 14 842 prenumeranter (en ökning med 5,3%) med hög öppningsprocent. Vi fortsätter att få fler följare för Skärgårdsstiftelsen både på Instagram (24 200 följare) och Facebook (22 000 följare) – som har ökat med cirka 700–1 000 följare var.



Nättarö. Foto Lars Sjöqvist

Värdefulla Skärgårdsvänner

Stödande *Skärgårdsvänner* (privatpersoner) för 2024 är nu närmare 12 419. Under året har vi även mottagit generösa gåvor från privatpersoner och företag.



Hållbarhetsaktiviteter under 2024

Under året har Skärgårdsstiftelsen bland annat deltagit i ett projekt tillsammans med Skippo och aktörer inom HaVs projekt *Ekosystembaserad havsförvaltning*. Där har det tagits fram ett skikt i navigationssverket som ska kunna visa var det finns extra känslig botten att ta hänsyn till.



Foto Sara Hallén

Nyinspelning av Saltkråkan

Skärgårdsstiftelsen har i många år samarbetat med *Filmregion Stockholm-Mälardalen*, *Stockholm Archipelago* och näringen genom att erbjuda unika inspelningsplatser i Stockholms skärgård. Genom detta samarbete vill vi inte bara öka medvetenheten om den fantastiska skärgården, utan också inspirera fler att upptäcka dess skönhet och rika kultur.

Under året har vi välkomnat ett antal filminspelningar på våra områden. Den mest välkända i skärgårds-sammanhang är säkerligen nyinspelningen av Saltkråkan. Den älskade TV-serien som symboliserar essensen av skärgården spelas bland annat in på Utö, där familjen Melkerssons snickargård inryms i ett av våra hus.



Friluftsförbundet tar över Utbildningsplats Gålö

Skärgårdsstiftelsen har byggt upp och ansvarat för *Utbildningsplats Gålö* sedan 2016. Detta har gett skolelever i Stockholms län tillgång till en alternativ lärmiljö, som ska resultera i positiva naturupplevelser, ökad hälsa och ökat lärande. Från och med sommaren 2024 överläts verksamheten till Friluftsförbundet.

Skärgårdsstiftelsen tillgängliggör genom vårt stora mark- och fastighetsinnehav områden i Stockholms skärgård för alla. Genom att låta Friluftsförbundet ta över ansvaret och driva utbildningsplatsen blir Gålö en arena för att nå ut till just den unga målgrupp som kanske allra bäst behöver våra rekreationsområden



Sluta tanka havet och One Water

Vi fortsätter att vara en del i resan mot en fossilfri skärgård. Initiativet *Sluta tanka havet* som drivs av *Länsstyrelsen* i Stockholm i samverkan med stiftelsen *One Water* och ett antal viktiga aktörer för skärgårdens framtid arbetar vi med att initiera omställning till fossilfritt. I kampanjen ingår förutom information om alternativa drivmedel också uppmaningen att sluta använda tvåtaktsmotorer. För att sprida budskapen och nå ut både nationellt och internationellt ges god spridning genom swim-runtävlingen *One Water Race*.



Skärgårdsstiftelsens Blågröna rapport

I den *Blågröna rapporten* berättar vi om Skärgårdsstiftelsens arbete för ökad biologisk mångfald, höjda naturvärden, naturupplevelser och ett friskare Östersjön. Rapporten som lanserades under våren berättar

bland annat om hur vi arbetar aktivt för att bevara och utveckla viktiga naturvärden och värden för dig som besöker våra områden. Om hur vi sköter våra naturreservat för att gynna naturmiljön på bästa sätt för biologisk mångfald, fungerande ekosystemtjänster och höga upplevelsevärden. Helt enkelt om hur vi sköter naturen för din och framtidens skull och hur du kan hjälpa till. Både genom dina handlingar, men också om hur du kan stödja oss i att göra ännu mer.

Träffar med entreprenörer, arrendatorer och intressenter

Skärgårdsstiftelsen är representerade i många sammanhang med skärgårdsfrågor i fokus. Vi har också genom alla våra entreprenörer, arrendatorer och hyresgäster ett stort nätverk av aktörer som vi försöker träffa under året. 2024 har inneburit många sådana träffar, här en bild från Regionala skärgårdsrådets tur i december där SIKO stod för programmet och vår jordbruksarrendator Maria Jörgensson tog emot och presenterade sin verksamhet.



Ett axplock av åtgärder på våra områden

Vi har under året fortsatt att utveckla våra områden. Förutom det som tidigare omnämnts har vi även utfört följande projekt:



Riddersholm. Foto Gustaf Waesterberg

BEVARANDE AV NATURMILJÖ

Restaurering av hagmarker och bryn, röjningar och friställningar av värdefulla träd har gjorts på många områden.

STÄNGSEL OCH RESTAURERING

Vi har förbättrat eller anlagt nya stängsel till betesmarker, bland annat på Kåringboda där vi ökat förutsättningarna för biologisk mångfald i naturbetesmarker och närliggande brynmiljöer.

NYA ARRENDATORER

Vi har välkomnat nya jordbruksarrendatorer till Västergården på Hjälmo och Simesgården på Arholma.

VÅTMARKER I NATURRESERVAT

I Hjälmo-Lådna naturreservat har vi anlagt och återskapat fyra våtmarker. Vi har gjort förbättringsåtgärder för gädda på Ålö och Häringe-Hammersta och arbetat med åtgärder mot bäverns försök att dämna våtmarkerna.

STUBBFRÄSNING OCH VASSKLIPPNING

På flera områden har vi förhindrat igenväxning av strandängar, gynnat gäddan och skapat bättre förutsättningar för biologisk mångfald.

SKÖTSELÅTGÄRDER

I våra skogar har det genomförts gallringar (Gålö), återplantering och röjning (Häringe och Hammersta).

STÄDNING OCH UPPRENSNING

I mellanskärgården har slutförts efter tidigare barkborreåtgärder i hagmark och skogsbeten. På Gällnö har vi tagit ner barkborreskadad skog.

LÖVTRÄDSMILJÖER

Vi har restaurerat värdefulla lövträdsmiljöer och satt nya stängsel för att gynna mångfalden i naturbetesmarker i Kåringboda.

NYA SKOGSPLANER

Skogsplaner för sex områden har tagits fram. Planerna är en viktig del i underhållsplanerna för naturvården.

FÖRBÄTTRADE DASS

I år har vi installerat 16 nya sugtömningsbara dass på Riddersholm, Östra Lagnö, Björnö, Gålö, Kåringboda, Utö och Ålö. Vi har också restaurerat befintliga dass på Björnö och Nättarö.



Foto Gustaf Waesterberg

UPPRUSTNING AV STUGOR

Våra hus och stugor har upprustats, med till exempel målningsrenoveringar av fasad och fönster och ombyggnad av balkonger. Vi har även utfört ommålning av Utö Museum (Spruthuset).

DIKNING OCH STÄNGSLING

Har utförts på Lidö, samt renovering av lösdriftens kalvningsboxar.

LUFTVÄRMEPUMP

Ny luftvärmepump till Oxelbacken plus grusning av vägar och dikesrensning har utförts på Gålö och Rånö.

VASSKLIPPNING

Fiskevårdande klippning av vass har utförts på Gålö, i två områden. Nya våtmarker har färdigställts inom Hjälmo-Lådna. På Tröskö-Storö har vide och sly tagits ned och djuphål och dammvall har anlagts. Totalt restaurerade vi ca 2 hektar.

RÄDDA MÅNGFALDEN

Det nya projektet *Rädda mångfalden* har fortsatt och syftar till att förbättra livsmiljöer knutna till ek.

SKYDDSÅTGÄRDER

I projektet *Skydd i grunda vikar* har vi lagt ut bojar som skyddsåtgärd mot ankringskadorna, vi har förökat blåstång och planterat ålgräs.

BEVARANDE AV FJÄRIL

Vi har samverkat med *Nordens Ark* och *Länsstyrelsen* för att förbättra förutsättningarna för den sällsynta och rödlistade mnemosynefjärilen.

HÅLLBART BÅTLIV

Vi har varit delaktiga i LONA-projektet *Hållbart båtliv* i Stockholms skärgård.

SAMARBETE WWF

Under 2024 har även flera åtgärdsprojekt genomförts i samverkan med *Världsnaturfonden WWF*.



En värld av
möjligheter



Att uppleva
och njuta av



Huvudskär, Foto Gustaf Waesterberg



Riddersholm, Foto Gustaf Waesterberg